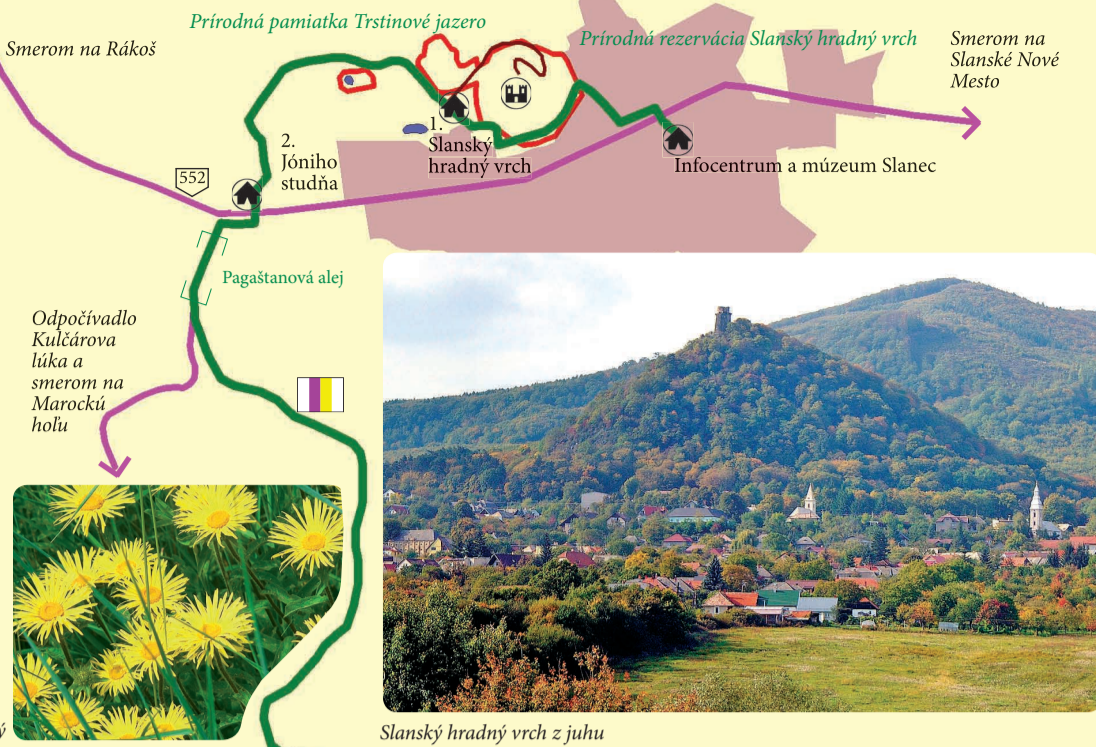

Zoskupenie vrchov Veľkého Miliča sa vypína na maďarsko-slovenskej hranici ako ostrov severných Karpát. Rozmanitosť tunajších biotopov zabezpečujú jednak lesné pôdy na báze sopečných hornín ako riolit a andezit, ďalej horské klimatické pomery, ktoré pripomínajú karpatskú klímu. Horské lúky, ktoré sa vyznačujú množstvom druhov chránených rastlín sú ohrozené v dôsledku nedostatočného obhospodarovania (chýba kosenie a pasenie dobytku). Príчины týchto nedostatkov majú spoločenský charakter. Oblasť sa to snaží riešiť zakladaním organizačnej jednotky prírodného parku a posilnením rodinných hospodárskych celkov. Dedinské múzeum a Infocentrum v Slanci je počiatočným bodom ukončenia chodníka. Potom prejde cez štátnu cestu č. 552 a pokračuje popri parku kaštiela smerom na sever po značení naturparku. Dostaneme sa k južnému okraju prírodnej rezervácie Slanský hradný vrch. Pôjdeme po južnom okraji Hradného vrchu a dostaneme sa k odpočívadlu č.1., ktoré je pod slanským hradom.

Oman chľapatý

Slanský hradný vrch z juhu

Marocká hola

Odtiaľto vedie značený turistický chodník na hradný vrch a po ceste si môžeme pozrieť aj spodné Trstinové jazero. Cestou k odpočívadlu č. 2., Jóniho studňa nám padne do cesty prírodná pamiatka Trstinové jazero, jej chránené horné jazero. Potom zase prejdeme cez štátnu cestu č. 552 a pokračujeme k vrchu Milič. Obídeme stromoradie pagaštana konského a po trase v smere jazera Izra sa dostaneme k odpočívadlu č. 18., Ortáše. Po križovatke s cestou č. 552 a po jazere Izra ide náučný chodník súběžne s cyklistickou trasou sv. Alžbety, ale aj s medzinárodnou cyklistickou trasou II. Ferenc Rákócziho. Pokračujeme po vyasfaltovanej lesnej ceste smerom na jazero Izra a po odbočke do obce Slanská Huta sa nám objaví severná kotlina národnej prírodnej rezervácie Malý Milič so svojimi sutoviskami. Po odpočívadle č. 17., Veľké drevo pokračujeme cestou v smere odpočívadla č. 16., Jazero Izra. Toto jazero vzniklo v dôsledku zosuvu pôdy a tvorí najväčšiu vodnú plochu v oblasti Miliča. Od jazera Izra pôjdeme po vybudovanej ceste a dostaneme sa k odpočívadlu č. 15., Bodnár prameň. Smerom na západ je možnosť dostať sa do prírodnej rezervácie Malá Izra. Cestu v smere štátnej hranice ohraničujú bukové porasty. Na maďarskej strane pri odpočívadle č. 14., Tilalmas máme možnosť prezrieť si osobitne chránené územie vrch Tolvaj.

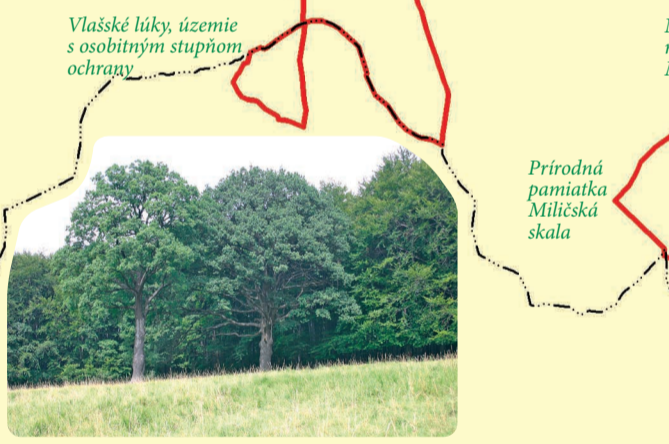
Jahoda lesná

Hadinec červený

Legenda:

- odpočívadlo
- náučný chodník
- územie s osobitným stupňom ochrany v Maďarsku, respektíve chránené územie územia národného významu na Slovensku.
- asfaltová cesta
- spevnená cesta, zemná cesta
- štátna hranica (Maďarsko-Slovensko)
- turistická sieť a náučný chodník prírodného parku Veľký Milič

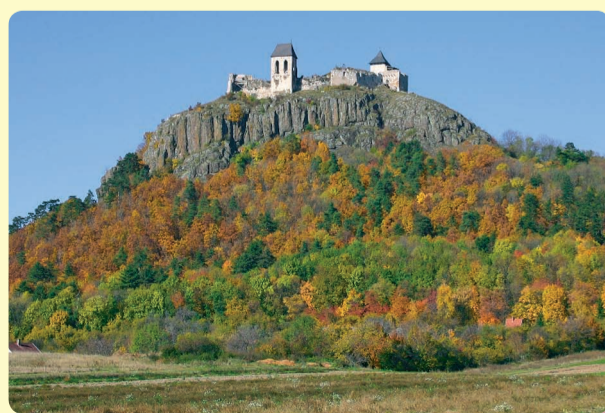
Slovenská strana Vlašských lúk

Lúky Drahoš, územie s osobitným stupňom ochrany

Po dolnom okraji vrchu Tilalmas a cez oblasť Dombok sa dostaneme do obce Pusztafalu, kde naša cesta pokračuje po verejných komunikáciách. Po prehliadke významných objektov dediny (Dedinské múzeum, historický cintorín) sa vyberieme v smere obce Fizér. Z cesty spájajúcej Pusztafalu s Fizérom zídeme dole na vojenskú cestu a dostaneme sa k odpočívadlu č. 12., Hruškový sad Perpatak. Vojenská cesta nás dovedie do obce Fizér, kde sa nachádza konečný bod chodníka na ulici Rákócziho pri ústrednej budove návštevníkov Naturparku Veľký Milič a hradnej správy vo Fizéri.

Tesárik alpínsky

Fizérske hradný vrch v jeseni

NÁUČNÝ CHODNÍK JAZERO IZRA

Dĺžka: 21.066 m
Najväčší výškový rozdiel: 285 m

Základom rozvojového programu ekoturistiky pre Naturpark Veľký Milič, ktorý bol založený v roku 2003 je realizačný plán z roku 2004.

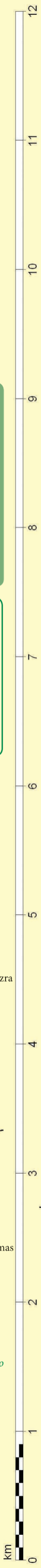
Perlevec striebropásový

LESY SR
Úz. Baranská Bystrica

ÉSZAKERŐ Zrt.

Les je dedičstvom našich vnakov!

Popis náučného chodníka:

Počiatočným bodom náučného chodníka je Dedinské múzeum a Infocentrum v Slanci. Prejde cez štátnu cestu č. 552 a pokračuje popri parku kaštiela. V parku kaštiela sa nachádza zvláštna chránená sekvoja, ktorú zasiahol blesk. Náučný chodník pokračuje po južnom okraji hradného vrchu a dostaneme sa k odpočívadlu č.1. Odtiaľto vedie turistický chodník k Slanskému hradu.

620
610
600
590
580

V okolí hradu, ktorý vládne tunajšej panoráme, nájdeme dve chránené územia. Slanský hradný vrch je súčasťou **Slanských vrchov** a nachádza sa nad obcou Slanec. Oblasť je od roku 1931 prírodnou rezerváciou na ploche 15,81 hektárov kóli výskytu teplomilných druhov flóry a fauny.

570 Pod Slanským hradným vrchom sa nachádza **prírodná pamiatka Trstinové jazero**. Má plochu 0,83 hektára. Skladá sa z dvoch jazier, horného jazera sa dotýka trasa náučného chodníka. Spodné jazero už čiastočne vyčistili. Jeho význam je v tom, že sa tu vyskytuje hojný počet druhov obojživelníkov a plazov. Z flóry sú najcharakteristickejšie vodné a pobrežné rastlinné spoločenstvá s výskytom palky úzkolistej, palky širokolistej, kosatek žlteho, lekno biele.

520 V blízkosti odpočívadla č. 2. **Jóniho studňa** chodník opäť križuje štátnu cestu č. 552 a pokračuje pod stromoradiem pagaštana konského smerom k jazeru Izra. Po odbočke smerom na východ sa dostaneme k odpočívadlu č. 18. **Ortáše**. Toto odpočívadlo je v blízkosti niekdajšej polovničkej chaty, po ktorej už niet ani stopy. V blízkosti obce Slanská Huta vidno zvyšky zanedbaných ovocných sádov. Po odbočke do Slanskej Huty naša cesta vedie po bučinách.

470

460

450

440

430

420

410

400

390

380

370

360

350

340

330

320

310

300

290

280

270

260

250

Dáňel prostredný

Ropucha bradavičnatá

18 Ortáše

Po odbočke do Slanskej Huty pokračujeme po asfaltovej lesnej ceste smerom na juh, kde je dobre viditeľná kotlina so suťoviskami v severnej časti **národnej prírodnej rezervácie Malý Milič**. Milič bol vyhlásený za chránenú oblasť z dôvodu zachovania sa typicky pralesovitých rastlinných kultúr. Dôležitý význam má aj z hľadiska hniezdenia dravých vtákov. Rozkladá sa na ploche 14,05 hektára. V dolinách pri ceste rastú bučiny a na hrebeňoch nájdeme zmiešané dubiny.

Ukázkovým vzorom streťávky rúbanská s lesom je odpočívadlo č. 17. **Veľké drevo**. Zanechané výberové stromy, ako približne 300 ročný jedinec duba letného „Veľké drevo“, sú dnes už pojmom. V minulosti slúžili ako prirodzené hraničné body, vyznačovali hranice obcí a stáli na dôležitých križovatkách.

V poradi ďalším odpočívadlom je odpočívadlo č.16. **Jazero Izra**, ktoré sa nachádza vo výške 448 metrov nad morom a momentálne má plochu 3,7 hektára. Má mimoriadne dôležitý spoločenský význam. Vysoký obsah ilovitých minerálov (montmorillonit) v ilovitých pôdnych vrstvách spôsobuje zátaras vody, čo je dôvodom zosuvu pôdy. Najvýznamnejším príkladom tohto procesu je vznik jazera Izra, ktoré je najväčšou vodnou plochou Miliča. Pokračujúci smerom na východ, neskôr na juh nájdeme odpočívadlo č. 15. **Bodnárvo prameň**. Voda prameňov pochádza zásadne z bridlicovitých hornín. Prameňe vychádzajú na povrch na hranici suťovísk a vodotesných ilovitých vrstiev. O prítomnosti povrchovej vody svedčí aj výskyt mladiny jeľše lepkavej na niekdajšej kosenej lúke pri horárni Bodnár.

Z Bodnárneho prameňa sa nám naskytne možnosť dostať sa do prírodnej rezervácie Malá Izra. Jeľše močariskové, typické pre nížiny sa tu vyskytujú nezvyčajne až vo výške 700 metrov nad morom.

Pokračujúc v smere obce Puzstafalu prejdeme štátnu hranicu a dostaneme sa k spodnej časti Tílalmasu. Z odpočívadla č. 14. **Tílalmas** je možné pozorovať biotopovú mozaiku lávového domu v **chránenej oblasti vrchu Tolvaj**. Je

pre ne typické, že na strmých východných, juho-východných svahoch a na strmých hrebeňoch súvislé lesné porasty ako hrabové dubiny, bučiny, skalnaté lesy, značne ustupujú a prenehávajú svoje miesto kalcifóbnym dubinám rastúcim na extrémne kyslých základných horninách. Na výcnievajúcich skalách sa nachádza u nás jedinečné lesné spoločenstvo silikátový skalnatý les. Tieto lesy z vrchu Tolvaj v porovnaní s podobnými lesmi z fízirského hradného vrchu, sa vyznačujú menším počtom výcnievajúcich skál, resp. sa strieďajú súvislé a nesúvislé skalnaté trávniky.

Na vyššie položených poľnohospodárskych pôdach oblasti Dombok sú očividne slabšie pôdne danosti. V obci **Puzstafalu** si zasližia pozornosť staré verandové domy, historický cintorín a výstava miestnej histórie. Od ubytovne Öreg Bence sa smerom na obec Füzérkajata začína náučný chodník Kormos Bába.

Po opustení obce Puzstafalu zistíme, že väčšia časť medzi-horskej kotliny je poľnohospodársky obrábaná. Využívanie pôdy sa prispôbuje hlavne zemepisným danostiam územia. Orné pôdy, lúky a pasienky sa získavali vyklčováním lesov. Takto sa nižšie položené mokré oblasti popri potokoch využívajú ako lúky na kosenie, mierne svahy pahorkatín sa využívajú ako orné pôdy.

Najstrmšie svahy, ktoré sú najviac vystavené erózií, sa využívajú ako pasienky. Možno tu sledovať aj stopy po obrábaní úzkych poľnohospodárskych pôd. Keď sa dostaneme z cesty spájajúcej obec Fízér s obcou Puzstafalu na cestu smerujúcu do Puzstafalu, v kotline sa pred nami objaví úzke vinohrady. Tento pohľad na vinohrady nám najviac pripomína niekdajší spôsob využitia pôdy v Medzihorí.

Pod fízirským Hradným vrchom sú tiež drobné úzke parcely. K tradičným spôsobom využitia oblasti patrili aj obľúbené travnaté ovocné sady, ktoré

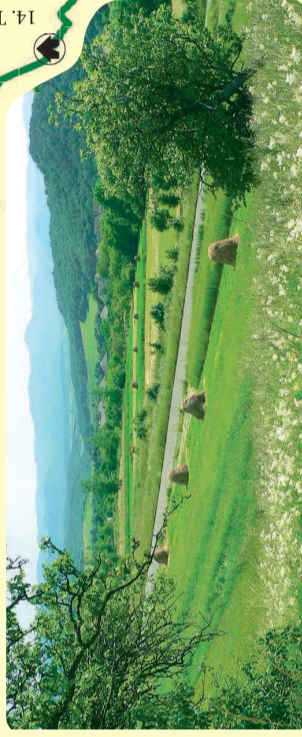
Kalina obyčajná

17 Veľké drevo

16 Jazero Izra

15 Prameň Bodnár

14 Tílalmas

Úzke kosené trávniky

sú dnes už minulostou. Staré, spráchnivelé ovocné stromy poskytujú životný priestor mnohým druhom hmyzu a vtákov. Staré záhrady pod fízirským Hradným vrchom sú miestom zachovania historických typov oblasti.

Po prechode popri južnej časti osobitne chránenej oblasti fízirského Hradného vrchu uvidíme súvislé lesné porasty, na vrchole s prekrásnym hradom s okolitými holými územiami. Lesy, z dôvodu vojenskej ochrany hradu v stredoveku, z hradného vrchu vyrubali. Neskôr zostali holé kvôli intenzívnemu spásaniu dobytkom. Na tejto holej skale sa vytvorila svojská pionierska vegetácia: skalná tráva. Pri vytvorení tejto silikátovej skalnatej trávy zohralo dôležitú úlohu pasenie dobytku.

Na umelé zalesnenie **hradného vrchu vo Fízéri** v roku 1910 použili sadenice borovice lesnej, borovice čiernej, jaseňa manového. V súčasnosti sa na južnej strane objavujú listnácie v borovicovej výsadbe.

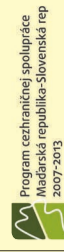

11. Informačné centrum Naturparku Velký Milič a hradná sprava

12. Hruskový sad Pępatak

13. Puzstafalu

V rámci cezhraničnej spolupráce naturparku vidálo:
Obec Slanec
Hlavná 55/114, SK 044 17 Slanec
www.slanec.sk
a
Obec Fízér
H-3996 Fízér, Rakóczy ú. 2.
www.infomilic.eu

Zodpovedný vyvíarateľ:
Ing. Izsef Béla
starosta obce Slanec

Fotografie:
Dr. Laszló Nyári
Mária Vida

Kontrast Design s.r.o.

Odborný expert:
Dr. Laszló Nyári
Kontrast Design s.r.o.

Náklad:
5.000 kusov
2012

Budujeme partnerstvá
www.husk-eh.eu
Európska únia
Európsky fond regionálneho rozvoja

Oblasť jeťa publikácie nemá vyvíarovat' oficiálne stanoviská Európskej únie.

21098
20800
20400
20200
20000
19800
19600
19400
19200
19000
18800
18600
18400
18200
18000
17800
17600
17400
17200
17000
16800
16600
16400
16200
16000
15800
15600
15400
15200
15000
14800
14600
14400
14200
14000
13800
13600
13400
13200
13000
12800
12600
12400
12200
12000
11800
11600
11400
11200
11000
10800
10600
10400
10200
10000
9800
9600
9400
9200
9000
8800
8600
8400
8200
8000
7800
7600
7400
7200
7000
6800
6600
6400
6200
6000
5800
5600
5400
5200
5000
4800
4600
4400
4200
4000
3800
3600
3400
3200
3000
2800
2600
2400
2200
2000
1800
1600
1400
1200
1000
800
600
400
200